

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ФІНАНСІВ

*Кафедра фінансів , банківської справи, страхування
та електронних платіжних систем*

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Фондовий ринок України: становлення та перспективи
розвитку»

Виконав:

Студент освітнього ступеня «Магістр»
освітньо – професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
денної форми навчання

Попов Владислав Віталійович

Керівник: д.е.н., професор Рудик В.К.

Оцінка: національна шкала _____

Кількість балів _____ ECTS _____

Дата захисту « _____ » _____ 2025 р.

До захисту допускається

« _____ » _____ 2025 р.

Гарант освітньо – професійної
програми «Фінанси, банківська справа
та страхування» спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»
д.е.н., професор _____ Рудик В.К.

Кам'янець-Подільський

2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ	9
1.1. Сутність, структура та функції фондового ринку.	9
1.2. Світовий досвід організації фондових ринків.....	17
1.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності фондового ринку.....	22
Висновки до 1 розділу	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	31
2.1. Оцінка сучасного стану фондового ринку України.	31
2.2. Інституційна структура національного фондового ринку	38
2.3. Виклики для вітчизняного фондового ринку	48
Висновки до 2 розділу	55
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	58
3.1. Перспективи трансформації та інтеграції у світовий фінансовий простір.	58
3.2. Пріоритети розвитку фондового ринку для ефективного функціонування пенсійної системи України.....	66
3.3. Основні шляхи підвищення ефективності функціонування фондового ринку України.....	73
Висновки до 3 розділу	84
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	95

Вступ

Ефективне функціонування фінансової системи є необхідною умовою сталого економічного розвитку держави. У сучасних умовах глобалізації особливо важливим стає розвиток фондового ринку, який забезпечує мобілізацію фінансових ресурсів, їх перерозподіл між секторами економіки, формування інвестиційних потоків та підтримку підприємницької активності. Світова практика свідчить, що високий рівень розвитку ринку капіталу є ключовим фактором конкурентоспроможності економіки та її здатності до інноваційної трансформації.

Фондовий ринок України перебуває у стані тривалої трансформації, що зумовлена як історичними особливостями становлення фінансової системи, так і сучасними викликами. З одного боку, інтеграція до світового фінансового простору, адаптація законодавства до стандартів ЄС, розвиток цифрових технологій та поява нових фінансових інструментів створюють широкі можливості для модернізації ринку. З іншого боку, економічна нестабільність, наслідки воєнних дій, низька капіталізація підприємств, недостатня довіра інвесторів та обмежена ліквідність формують низку системних проблем, що стримують його розвиток.

У сучасних умовах актуальним стає комплексне дослідження процесів становлення та функціонування фондового ринку України, оцінка його сучасного стану, визначення ключових проблем та розробка перспективних напрямів розвитку. Важливе значення має й аналіз міжнародного досвіду, що дозволяє визначити інструменти та механізми, які можуть бути адаптовані до українського ринку з метою підвищення його ефективності та інвестиційної привабливості.

Актуальність теми зумовлена потребою формування дієвої та прозорої інфраструктури ринку капіталу, здатної забезпечити стійкі інвестиційні процеси, підтримати економічне зростання та сприяти відновленню України у післявоєнний період. Дослідження фондового ринку також має важливе

практичне значення для державних органів, регуляторів, учасників ринку, потенційних інвесторів і науковців.

Становлення і розвиток фондового ринку були об'єктом наукового інтересу багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Свої наукові праці присвятили питання функціонування фондового ринку закордонні науковці Серед яких відмітимо Боді, З., Кейн, А., Маркус, [10] A. Fabozzi, [35] Fama E. F [36]. Levine R. [40].. Теоретичні основи, еволюцію становлення і сучасний стан фондового ринку України досліджували вітчизняні вчені: Бланк, І. О. [9]., Мозговий, О. В. [12]. Зв'язок вітчизняного фондового ринку із фондовими ринками світу висвітлювали О. Сергієнко, Т. Полякова, Р. Савченко[20].

Проте, багато питань ще потребують додаткових досліджень. Тому тема дипломної роботи є актуальною і важливою і представляє науковий інтерес для подальшого розвитку фондового ринку України.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення процесу становлення та сучасного стану фондового ринку України, а також визначення перспектив і шляхів його подальшого розвитку з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних економічних викликів.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні засади функціонування фондового ринку, його структуру, функції та інструменти.
- дослідити основні етапи становлення фондового ринку України та чинники, що впливали на його розвиток.
- оцінити сучасний стан фондового ринку України, проаналізувати динаміку його показників, рівень ліквідності та активність учасників.
- визначити ключові проблеми та бар'єри, що стримують розвиток ринку капіталу в Україні.
- вивчити міжнародний досвід щодо організації та регулювання фондових ринків.

- сформуувати прогноз розвитку фондового ринку України з урахуванням макроекономічних, інституційних та регуляторних факторів.
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування українського фондового ринку та його інтеграції у світовий фінансовий простір.

Об'єктом дослідження є фондовий ринок України як економічна система.

Предметом дослідження є процеси становлення, функціонування та розвитку фондового ринку України, його структура, механізми регулювання та інструменти.

Методологія і методи дослідження. Для отримання відповідних результатів дослідження використовувалися літературні джерела, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних науковців у яких розглядаються питання становлення і розвиток фондового ринку в Україні, вивчення законодавчої бази по темі дослідження, **Методи дослідження** ґрунтуються на загальнонаукових і спеціальних підходах: системному аналізі, економіко-статистичних методах, порівняльному аналізі, методах прогнозування, структурно-логічному аналізі, узагальненні та методах економічного моделювання.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні результати дослідження доповідалися на III Всеукраїнській науково – практичній інтернет – конференції, «Розвиток фінансово-економічних відносин у суспільстві в умовах прояву фінансових ризиків» (04 квітня 2025 року, м Кам'янець - Подільський). За її результатами опубліковані тези конференції.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному узагальненні етапів становлення фондового ринку України, виявленні ключових структурних проблем його розвитку та розробці системи пропозицій щодо підвищення його інвестиційної привабливості, з урахуванням сучасних викликів та міжнародної практики.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій регуляторами ринку капіталу, фінансовими установами, інституційними інвесторами та підприємствами для підвищення ефективності їхньої діяльності, удосконалення інфраструктури ринку та формування стратегії його розвитку.

Структура кваліфікаційної роботи обумовлена метою та логікою дослідження і складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Висновки

В результаті проведеного дослідження сформовані наступні висновки:

1. У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження процесу становлення, сучасного стану та перспектив розвитку фондового ринку України. Проведений аналіз дозволив сформувати цілісне уявлення про ключові етапи трансформації ринку капіталу, його інституційну структуру, проблеми функціонування та можливі напрями вдосконалення в контексті сучасних економічних і геополітичних викликів.
2. Узагальнено підходи до розуміння сутності фондового ринку та його ролі у фінансовій системі. Розкрито класифікацію фінансових інструментів, механізми функціонування фондових бірж та особливості інституційного середовища ринку. Аналіз світового досвіду довів, що високий рівень технологічності, прозорість операцій, залучення інституційних інвесторів та ефективне регуляторне середовище є визначальними чинниками розвитку ринків капіталу в розвинених країнах. Ці елементи формують основу для адаптації міжнародних практик в Україні.
3. Аналіз міжнародної практики засвідчує, що провідні ринки цінних паперів відзначаються високим рівнем цифрового розвитку, суворими стандартами прозорості та активною участю великих інституційних інвесторів. Ефективне функціонування таких ринків забезпечується збалансованим поєднанням дієвих регуляторних механізмів, розвиненої ринкової інфраструктури й привабливих умов для інвестування.
4. Вивчення законодавчої бази засвідчило, що ефективне функціонування ринку цінних паперів можливе лише за наявності впорядкованої системи державного регулювання, спрямованої на захист прав інвесторів, підтримання конкурентного середовища та фінансової стабільності. У результаті теоретичні напрацювання стали підґрунтям для подальшого аналізу фактичного стану та тенденцій розвитку фондового ринку України.

5. Здійснено поглиблений аналіз сучасного стану фондового ринку України. Дослідження показало, що ринок капіталу країни залишається недостатньо розвинутим, характеризується низькою ліквідністю, домінуванням державних цінних паперів, слабкою участю приватних і інституційних інвесторів, обмеженим набором фондових інструментів та значною залежністю від макроекономічних і політичних чинників. Істотний вплив на його динаміку мають економічні кризи, зовнішньополітичні ризики та наслідки воєнних дій, що стримують інвестиційну активність.

6. Виявлено позитивні тенденції: реформування системи регулювання, модернізація депозитарної та біржової інфраструктури, цифровізація процесів торгівлі та поступове наближення регуляторної бази до стандартів ЄС. Це створює підґрунтя для подальшого розвитку ринку за умови реалізації комплексних реформ.

7. За підсумками проведеного дослідження виявлено комплекс системних недоліків функціонування ринку, серед яких домінують слабка ліквідність, низька залученість інституційних інвесторів, вузький вибір фінансових інструментів, обмежений рівень довіри з боку учасників, а також необхідність подальшого вдосконалення регуляторного механізму. Наявність цих проблем зумовлює потребу у формуванні довгострокових стратегічних напрямів розвитку українського ринку капіталу.

8. Дослідження торговельної активності, руху біржових показників і розподілу операцій засвідчило зосередження ринкових угод навколо обмеженого кола емітентів, а також високу чутливість фондового ринку до зовнішніх впливів і загальноекономічних процесів. Разом із цим фіксується низка позитивних зрушень, зокрема впровадження цифрових інструментів, вдосконалення механізмів регулювання, оновлення депозитарної інфраструктури та поступове наближення до європейських стандартів.

9. У ході дослідження було окреслено ключові виклики, з якими стикається ринок, зокрема недостатній рівень ліквідності, слабка активність інституційних

інвесторів, вузький спектр доступних фінансових інструментів, нестачу довіри з боку учасників та потребу в подальшому вдосконаленні системи регулювання. Сукупність цих чинників зумовлює необхідність формування довгострокових стратегічних орієнтирів розвитку українського ринку капіталу.

10. Визначено основні перспективи та можливі шляхи розвитку фондового ринку України. Дослідження дозволило сформулювати стратегічне бачення необхідних заходів, серед яких: створення сприятливого інвестиційного клімату, стимулювання участі інституційних інвесторів, розширення спектра фінансових інструментів, підвищення довіри до ринку, вдосконалення регулювання та інтеграція до європейського фінансового простору. Значний потенціал має цифровізація, впровадження фінтех-рішень, розвиток електронних платформ торгівлі та використання інноваційних технологій у сфері розкриття інформації.

11. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування ринку капіталу, посилення його інституційної спроможності та зростання інвестиційної привабливості. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню фінансової системи України, інтеграції до світових ринків та забезпеченню довгострокового економічного розвитку держави.

12. Здійснений прогностичний аналіз дав змогу окреслити кілька альтернативних траєкторій розвитку ринку, що формуються під впливом макроекономічної ситуації, особливостей державного регулювання та рівня міжнародної інтеграції. Найоптимістичніший варіант розвитку пов'язується зі зростанням ринкової капіталізації, підвищенням ліквідності та пожвавленням інвестиційної активності завдяки реалізації структурних перетворень, зміцненню довіри інвесторів і розширенню набору фінансових інструментів.

13. Запропоновані рекомендації передбачають системний набір дій, спрямованих на підвищення результативності фондового ринку, зокрема оновлення підходів до державного регулювання, диверсифікацію фінансових

інструментів, активний розвиток сегмента похідних цінних паперів, заохочення інституційних інвесторів до більшої участі, оновлення біржової інфраструктури та формування високого рівня інвестиційної обізнаності населення.

14. Загалом результати роботи підтверджують, що попри наявні проблеми та обмеження, фондовий ринок України має значний потенціал розвитку. Формування сучасного, технологічного, ліквідного та прозорого ринку капіталу є стратегічно важливим завданням для економічного відновлення та майбутнього зростання країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про акціонерні товариства» : ВВР, 2008, № 514–VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України „Про цінні папери та фондовий ринок“ щодо забезпечення належного обігу облігацій підприємств» № 2601–VI, 2008. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України „Про цінні папери та фондовий ринок“ щодо порядку дій емітента та інвесторів» № 1522–VI, 2009. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України „Про цінні папери та фондовий ринок“ щодо регулювання капіталу бірж і професійних учасників ринку» № 2393–VI, 2010. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
5. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» : ВВР, 2006, № 31, ст. 268. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
6. Закон України «Про інститути спільного інвестування» : ВВР, 2001, № 2282–III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
7. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів» : ВВР, 2006, № 3607–IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
8. Агрес О., Томашевський Ю. Вплив геополітичних факторів на фондовий ринок // журнал Фінансова політика, 2024. — С. 22–31.
9. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. — Київ : Ніка Центр, 2015. — 736 с.
10. Боді З., Кейн А., Маркус А. Investments : пер. з англ. — Київ : Основи, 2021. — 980 с.
11. Довгаль О. Фондовий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку — соціально-економічні проблеми і держава, 2015. — С. 34–45.
12. Мозговий О. В. Фондовий ринок: теорія і практика : підручник. — Київ : КНЕУ, 2017. — 472 с.

- 13.Лаповський Д. М. Фондовий ринок як фактор зростання економіки // Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки, 2015. — № 1. — С. 55–63.
- 14.Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. 30 фактів про фондовий ринок України: сучасність і майбутнє. — Київ, 2025. — URL: nssmc.gov.ua (дата звернення: 10.12.2025).
- 15.НБУ. Звіт про фінансову стабільність. — Київ, 2025
- 16.Олійник О., Татарин Н. Фондовий ринок як один із елементів фінансового ринку: історія та його сучасний стан в Україні // Молодий вчений. — 2023. — № 3 (115). — С. 45–52.
- 17.Офіційний веб - сайт Статистичного офісу ЄС (Євростату). URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
18. ПФТС. Статистичні дані торгів. — Київ, 2023–2025.
19. Рудик В.К. Пріоритети розвитку українського фондового ринку в контексті управління пенсійними активами населення. /Рудик В.К. // Облік і фінанси, Accounting and Finance, №1(107), 2025. – 185с. С.88- 94.
20. Сергієнко О., Полякова Т., Савченко Р. Фондовий ринок України та його зв'язок із фондовими ринками світу // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит, 2024. — № 4. — С. 55–63.
- 21.Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. — Київ, 2020.
- 22.Shyshkov S., Sheludko N. Індивідуальні інвестори на фондовому ринку України: проблеми та перспективи // Monograph, 2022. — URL: akademperiodyka.org.ua (дата звернення: 10.12.2025).
- 23.Slobodianyk A., Mohylevska O. Peculiarities of speculative operations on the capital market in Ukraine // International Science Journal of Management, Economics & Finance, 2023. — Vol. 5, No. 2. — P. 88–97.
- 24.Українська біржа. Аналітичні огляди ринку цінних паперів. — Київ, 2023–2025.
- 25.Харабара В. та ін. Фондовий ринок України: стан, актуальні проблеми та перспективи // Молодий вчений. — 2024. — № 6 (130). — С. 33–40.

26. Шандрівська О. Є., Юнко І. Ю. Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання // Науковий журнал. — 2021. — С. 12–22.
27. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : навч. посіб. — Київ : Знання, 2018. — 384 с.
28. Beck T., Demirguc-Kunt A., Levine R. Law, Endowments, and Finance // Journal of Financial Economics, 2003. — Vol. 70. — P. 137–181.
29. BIS. Annual Economic Report. — Basel, 2024. — 112 p.
30. Claessens S., Klingebiel D. Competition and Stability in Banking Markets // IMF Working Paper, 2001. — 45 p.
31. Claessens S. Financial Crises and Regulation. — World Bank, 2013. — 224 p.
32. Damodaran A. Investment Valuation. — 4th ed. — Hoboken : Wiley, 2012. — 1056 p.
33. ECB. Financial Market Integration Report. — Frankfurt, 2023. — 84 p.
34. Fabozzi F. Capital Markets: Institutions and Instruments. 6-е вид. — New Jersey : Pearson, 2020. — 648 p.
35. Fabozzi F., Modigliani F. Capital Markets: Institutions and Instruments. — Pearson, 2017. — 672 p.
36. Fama E. F. Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work // The Journal of Finance. — 1970. — Vol. 25, No. 2. — P. 383–417.
37. Hull J. Options, Futures, and Other Derivatives. — Pearson, 2021. — 912 p.
38. IOSCO. Objectives and Principles of Securities Regulation. — Madrid, 2022. — 68 p.
39. Laeven L., Levine R. Complex Ownership Structures and Corporate Valuation // Review of Financial Studies, 2008. — Vol. 21. — P. 579–604.
40. Levine R. Finance and Growth: Theory and Evidence // Handbook of Economic Growth. — 2005. — Vol. 1A. — P. 865–934.
41. Levine R., Zervos S. Stock Markets, Banks, and Economic Growth // American Economic Review, 1998. — Vol. 88, No. 3. — P. 537–558.
42. McKinsey Global Institute. Capital Markets Trends. — New York, 2023. — 78 p.

43. Merton R. *Continuous-Time Finance*. — Blackwell, 1992. — 454 p.
44. Merton R. *Financial Innovation and Market Stability*. — Harvard University Press, 1992. — 290 p.
45. Mishkin F. S. *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*. 12-е вид. — New York : Pearson, 2019. — 720 p.
46. Mishkin F. S., Eakins S. G. *Financial Markets and Institutions*. — Pearson, 2018. — 848 p.
47. Modigliani F., Miller M. *The Cost of Capital* // *American Economic Review*, 1958. — Vol. 48, No. 3. — P. 261–297.
48. PwC. *Capital Markets Outlook*. — London, 2024. — 65 p.
49. Ross S., Westerfield R. *Corporate Finance*. — 12th ed. — McGraw-Hill, 2019. — 912 p.
50. Shiller R. J. *Irrational Exuberance*. 3-е вид. — Princeton : Princeton University Press, 2015. — 392 p.
51. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents*. — New York : W. W. Norton, 2002. — 400 p.
52. UNCTAD. *World Investment Report*. — Geneva, 2023. — 240 p.
53. World Bank. *Capital Markets Development Report*. — Washington, 2023. — 120 p.
54. World Federation of Exchanges. *Annual Statistical Report, 2024*. — URL: world-exchanges.org (дата звернення: 10.12.2025).
55. OECD. *Capital Market Review of Ukraine*. — Paris, 2023. — 95 p.
56. OECD iLibrary. *Capital Market Development Indicators*. — URL: oecd-ilibrary.org (дата звернення: 10.12.2025).